

Hävitetään jättiputki Suomesta kokonaan

Tämä esite sisältää perustietoa kiusallisesta ja erittäin haitallisesta vieras-kasvista eli jättiputkesta ja sen torjunnasta. Jättiputket ovat karanneet Suomen luontoon puutarhoista. Niiden kasvineste saattaa aiheuttaa ihmiselle palovamman kaltaisia ihovaurioita reagoidessaan auringonvalon kanssa. Luontoon levitessään ne valtaavat kasvualaa tukahduttaen kaiken muun kasvillisuuden ja vähentäen luonnon virkistyskäyttöarvoa.

Suomessa jättiputkista on vielä mahdollista päästä eroon, mutta torjunta on aloitettava viipymättä. Paras keino on leviämisen estäminen. Leviämistä voi parhaiten rajoittaa katkaisemalla ja polttamalla kukinnot juuri ennen siementen varisemista.

Kansallinen vieraslajistrategia

Kansallisen vieraslajistrategian yhtenä tavoitteena on hävittää jättiputket Suomesta kokonaan seuraavan 10–20 vuoden aikana.

Tämä esite on osa valtakunnallisen jättiputkien torjuntatavoitteen toteuttamista, viestintää ja neuvontaa. Esite on myös osa Kansallisen vieraslajistrategian muuta viestinnällistä toteutusta.

Kansallinen vieraslajistrategia:
Maa- ja metsätalousministeriö
www.mmm.fi/vieraslajit

Lisätietoja jättiputkista ja muista haitallisista vieraslajeista:
Suomen ympäristökeskus
www.ymparisto.fi/vieraslajit

JÄTTIPUTKI

erittäin haitallinen vieraslaji

Jättiputki

Suomessa kasvaa kolme haitallista, vierasta jättiputkilajia: kaukasianjättiputki (*Heracleum mantegazzianum*), persianjättiputki (*H. persicum*) ja armenianjättiputki (*H. sosnowskii*). Jättiputkia on tuotu Suomeen koristekasveiksi komean kukintonsa ja kokonsa vuoksi. Jättiputket leviävät nopeasti ja tehokkaasti myös puutarhojen ulkopuolella ja valtaavat pysyvästi monenlaisia elinympäristöjä: tienvarsia, niittyjä, hylättyjä pihapiirejä ja jopa metsiä. Theissä jättiputkikasvustoissa ei kasva mikään muu kasvilaji.

Jättiputkikasvustoja on varottava, sillä kasvineste aiheuttaa ihmisen iholla palovamman kaltaisia oireita reagoidessaan auringonvalon kanssa. Herkät ihmiset voivat saada hengenahdistusta ja allergisia oireita jo kasvuston läheltä oleskelusta.

Tontin valloittanut jättiputki alentaa myös kiinteistöjen arvoa, ja vanhoissa kulttuurimaisemissa sitä voi pitää myös maisemallisena haittana. Jättiputket voivat estää lisäksi virkistyskäyttöä kuten esimerkiksi virkistyskalastusta laajojen jokirantakasvustojensa vuoksi.

TUNNISTUS

Isot jättiputket on helppo tunnistaa lehdistään 2–3-vuotiaana. Lehdet ovat huomattavasti suuremmat kuin esimerkiksi kotimaisilla ukon- tai karhunputkella. Jättiputkelle tyypillinen lautasmainen kukinto syntyy kolmantena vuotena. Nuoret siementaimet ovat vaahteranlehtimäisiä, ja ne voivat kasvaa hyvin tiheinä kasvustoina.

Jättiputki kasvaa ensimmäisenä vuotena vain noin puolen metrin korkuiseksi, jolloin yksittäistä kasvia on vaikea erottaa muun kasvillisuuden joukosta. Toisena vuotena jättiputken lehdet voivat kasvaa jo metrin korkuiseksi ja levyisiksi. Kolmantena vuotena jättiputki kasvattaa kukkavarren, joka voi rehevällä kasvupaikalla olla 4–5 metriä korkea. Varsi on karvainen ja siinä on punaisia laikkuja. Suurimmillaan varren läpimitta voi olla 10 cm (ukonputkella vain 2–3 cm). Kukinto on valkea, vähän kupera, monihaarainen ja 40–80 cm leveä. Jättiputken siemenet kypsyvät syksyllä ja varisevat syksyn ja talven aikana.

TORJUNTA

Jättiputki on helpointa torjua toukokuun alkupuolella. Kasvukauden alkuvaiheessa kasvien niittäminen ja mekaaninen poisto on helpointa ja torjunta-aineiden teho parhain. Myöhemmin kesällä suuria kasveja on hankalaa ja vaarallista käsitellä, ja torjunta-ainetta tarvitaan moninkertainen määrä. Kesäkuun puoliväliin mennessä vanha kasvusto on jo metrin korkuinen.

1 Mekaaninen torjunta soveltuu parhaiten pieniin esiintymiin. Pääjuuri katkaistaan pistolapiolla 10–20 cm syvyydestä.

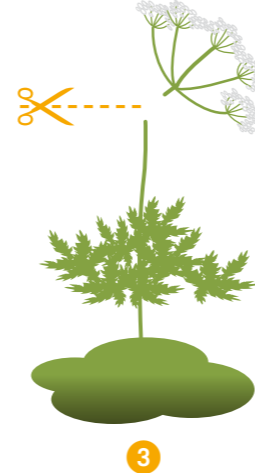
2 Käsin kitkemällä Käsin kitkemällä voi poistaa nuoria ensimmäisen vuoden taimia. Turhaa maanmuokkausta tulee välttää, ettei maaperän siemenvarastoa sotketa syvempiin maakerroksiin. Kasvin ylös kaivaminen on suositeltavaa, kun esiintymä käsittää vain muutamia yksilöitä tai kasvi on erillään pääkasvustosta oleva ”karkulainen”. Lehdet ja varret voi kompostoida, mutta kukinto kannattaa polttaa tai ”mädättää” muovisäkissä ja vasta sen jälkeen esimerkiksi kompostoida.

1

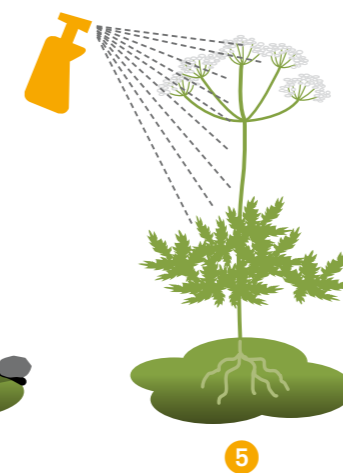
2

3

4

5

3 Katkaisemalla kukinto estetään uusien siementen kehittyminen. Oikea ajankohta katkaisulle on elokuussa kukinnon ollessa ruskea, mutta ennen kuin siemenet ovat kypsiä ja varisseet. Liian aikaisin kesällä katkaistun kukinnon tilalle kasvaa nopeasti uusi. Maahan kaadettu yksilö saattaa kypsyttää siemenet katkaistunakin. Kasvin juuri ja kukinto kannattaa pakata jätessäkkiin ja hävittää polttamalla.

4 Kasvuston voi peittää mustalla, paksulla, valoa läpäisemättömällä muovilla, kuten katemuovilla, joka sijoitetaan jättiputkien päälle painojen avulla. Peittäminen tuhoaa maaperän siemenpankin, sillä erityisesti kuumina ja kuivina kesiinä lämpötila muovin alla kohoaa niin, että siemenet menettävät itävyytensä. Peittäminen soveltuu vain pienialaisille kohteille, koska se tuhoaa alueelta samalla kaiken muun kasvillisuuden. Peittäminen kannattaa tehdä alkukeväällä, ennen kasvuunlähtöä.

5 Torjunta-aine sopii laajan esiintymän hävittämiseen. Torjunta-aineita ei kuitenkaan voi käyttää pohjavesialueilla. Lasten leikkipaikkojen lähellä on noudatettava erityistä varovaisuutta. Torjunta tehdään tynnellä säällä, jolloin aineiden teho on parhaimmillaan ja niitä kulkeutuu tuulen mukana mahdollisimman vähän ympäristöön. Kemiallisesti käsiteltävä alue varoikoineen on aina merkittävä maastoon. Torjunnassa käytettäviä aineita ovat glyfosaattipohjaiset torjunta-aineet. Valmistajan antamia laimennus- ja käyttöohjeita on noudatettava. Suojavarustus on välttämätön. Tuloksekkainta torjunta on matalaan, noin 20 cm korkeaan kasvustoon alkukesästä.

Suurille kasveille torjunta-aineet ovat tehottomampia ja niiden kulutus kasvaa olennaisesti. Tarvittaessa kohde niitetään ja odotetaan kunnes uuden kasvuston lehti on kämmenen kokoinen. Kun kasvit ovat kuihtuneet ensimmäisen käsittelyn jälkeen, maaperän siemenpankista versoo muutaman viikon kuluessa uusi kasvusto. Se käsitellään kuten ensimmäinenkin. Laajoista, vanhoista esiintymistä versoo usein loppukesällä vielä kolmas kasvusto, joka torjutaan edellisten tapaan.

Varmimmat torjuntatulokset saadaan yhdistämällä kemiallinen torjunta ja mekaaniset menetelmät. Torjunta-aine tappaa kasvit juurineen. Uudet siementaimet poistetaan mekaanisesti, kun niitä ilmestyy. Laaja, kukkiva esiintymä saattaa olla 30–40 vuotta vanha ja maaperässä on paljon siemeniä. Siemenet säilyttävät itävyytensä maaperässä 5–8 vuotta, joten kohde on puhdas vasta, kun maaperän siemenvarasto on ehtynyt. Alle kolmen vuoden ikäisessä kasvustossa ei ole kukkivia yksilöitä ja esiintymä on helpompi hävittää.

Torjunta pilvisellä säällä ja hyvin suojautuneena

Kasvustojen hävittäminen kannattaa tehdä pilvisellä säällä, jotta vältetään kasvinesteen ja auringon aiheuttamilta ihovammoilta. Suojavaatetus, hengitys- ja silmäsuojat ovat välttämättömät varusteet jättiputkia käsiteltäessä. Jos kasvinestettä joutuu iholle, pitää iho pestä heti vedellä ja saippualla. Mahdollisen altistuksen jälkeen auringossa oleskelua tulee välttää viikon ajan. Suurten ihoalueiden jouduttua kosketuksiin kasvinesteen kanssa, on hakeuduttava lääkärin hoitoon.